

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛИИ

2015 сыл
Атырдыах ыйын
12 күнэ
Сэрэдэ
№95 (10327)

1935 сыл алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастыг хаһыата»

БЭҕЭНЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгын
мунһабыттан
бэлиэтээһиннэр

Государственной баһаарынай надзор салаатынан улууска үөрэх бары тэрилтэлэригэр баһаартан көмүскэниигэ барбыт үлэлэри бэрэбиэркэлиир тэрээһин ыытылла турар. Билингитэ сокуон ирдэбиллэригэр эппиэтэбэт түгэн көстө илик. Атырдыах ыйын 8 күнүгэр 2 Хомустаах Хатын Чаран диэн сиригэр ойуур баһаара тура сылдыбытын, сарсынгытыгар суһал дьаһал ыытыллан тохтоһуоттар. Уопсайа 5 гектардаах ойуур эмсэбэлэбит. Баһаар туохтан буолбутун бэрэбиэркэли сьылдыбаллар.

Ис дьыала отделын бэрэстэбиитэлэ иһитиннэрбитинэн, Модукка турбут вышканы «Красноярское аэрогеодезическое предприятие» ААУО үлэһиттэрэ охторбуттара биллибит. Бу тэрилтэ эргэ вышканы кэрийэн охторор сыаллаах-сорукутаах сылдыбыт. Ол курдук, Оймөкөөн, Хаандыга, Таатта уонна Бүлүү бөлөх улуустарыгар манньк үлэлэри эмиз ыытыллар. История кэрэһитэ буолан турбут Модукка баар вышканы сэрэппэккэ, бас баттах сууларбыттара элбэх аймалданы, өйдөспөт быһыны таһаарбыта.

Улууспутугар кыстыкка бэлэмнэни үлэтэ күүскэ ытыллылар турар. Балаһан ыйын бастакы күнүгэр өрөмүөнүүр үлэлэр бүтүөхтээхтэр. Илин өнгөр сытар нэһиликтэргэ улуус дьаһалтата «Намкоммунтеплоэнерго» тэрилтэни кытта кыстыкка бэлэмнэниигэ ытыллар үлэлэри көрүүгэ-истиигэ былаан онороллоругар улуус баһылыга Александр Атласов соруудахтаата.

Атырдыах ыйын 1 күнүгэр Таатта Чөркөөр «Күүлэй — 2015» от охсуутугар өрөспүүбүлүккэ XII-с төгүлүн ытыллыбыт күрэхтэниигэ биһиги улууспутуттан, Үөдэйтэн, Леонид Зырянов эр дьонго (10 чаас охсууга) иккис миэстэ буолан илии тутуурдаах кэлбит. Бу күрэхтэниигэ дьахталларга Дарья Эверстова, эр дьонго Ион Васильев, Александр Новгородов көхтөөхтүк кыттыбыттарын бэлиэтээн аастылар.

Ааспыт нэдиэлэҕэ Покровскайга тыа хаһаайыстыбатын управлениетын салайааччылары, нэһиликтэр тыа хаһаайыстыбатыгар исписэлиистэрэ 4-с төгүлүн ытыллыбыт «Хонуу күнэ» сүбэ мунһааха ситиһиллэхтик кыттан кэлбиттэр.

Ааспыт нэдиэлэҕэ Благовещенск куоракка пауэрлифтингга ытыллыбыт Азия чемпионатыгар биһиги улууспутуттан Евгений Иванов, Александр Карамзин уонна Андрей Фасхутдинов ситиһиллэхтик бириистээх миэстэлэри ылаттаан Россия спордун маастарын нуроматын толорору ситиспиттэр.

Бэлиэтэнэ С. АРГУНОВ

Ходуһа суугуна

ХААРЫАН КҮННЭРГЭ ТУТТУМАХТААН

Улуус тыатын хаһаайыстыбатын управлениета түмпүт сыһпаралара кэпсииллэринэн, улуус үрдүнэн атырдыах ыйын 10 күнүгэр диэри 20224 тонна от бэлэмнэммит. Онон оттооһун быйылгы соруудагыттан 54,6% на толорулунна. Былырын бу кэмнэ 17569 тонна оту оттообуһут. Ону кытта тэннээтэххэ быйыл бэлэмнэммит от 2655 тоннанан элбэх.

Аны нэһиликтэр оттооһунга соруудагытын төһөлүүнү толор-

тообуттарын билиһиннэрэр буоллахха (скобкаҕа 2014 сыллааҕы толоруулары бырыһыанынан): Үөдэй 50,9% (54), 1 Хомустаах 51,9% (39), Партизан 57,9% (44), Никольская 69,2% (44), Хамаҕатта 60,4% (42), Хатын Арыы 57,5% (50), Бөтүг 42,9% (55), Модут 46,5% (69), Хатырык 39,1% (46), Маймаҕа 31,6% (57), Түбэ 52,7% (67), Арбын 42,3% (41), Көбөкөн 61,8% (76), Фрунзе 85,7% (62), 2 Хомустаах 44% (59), Искра 35,7% (39), Таастаах 46,6% (47),

Салбан 82,6% (66) уонна Ленскэй 87,7% (60).

Бааһынай хаһаайыстыбалар былааннарыттан 52,6%-нын толорбуттар. Оттон кэтэх хаһаайыстыбалаах дьон 11946 тонна оту бэлэмнээннэр сорукутарыттан 57,6%-нын ситиспиттэр.

Көстөрүн курдук былаанаммыт кирбиигэ тийэрбит өссө да ыраах. Онон хаалбыт кэмгэ кыстыгы оту булунар туһугар туттумахтаан хаалыабын!

И. ИВАНОВ

Дьобус бизнес эйгэтигэр

Аутсорсинг — тэрилтэ сорох функцияларын туора хампааннаҕа биэриитэ. Сүрүн принцибэ — контракка олобуран аутсорсер сорох өнгөнү хаачыстыбалаахтык уонна чөлчөккэ сыанаҕа толорорун түмүгэр сакаасчыт тэрилтэ уонна өнгөтө сайдыыга туһунаахтаах. Атыннык үлэһит илии бэдэрээдэ диэххэ сөп. Аутсорсингга ханнык баҕар тэрилтэ маркетингтан уонна бухгалтериятан саҕалаан муоста сууһааччы, дьыа хомуһааччы үлэтигэр тийэ туһаанаах хампааннаҕа эбээһинэстэри сүктэриин сөп.

Аутсорсинг — биллэн турар, икки өрүттээх. Саха сирин улуустарыгар бюджет тэрилтэлэрин салайааччылары бу саҕа сүүрээни киһи ыраабын күүмчүлээһин курдук сыаналаабыттара, профсоюзтар бука бары бырачыастаабыттарын түмүгэр, билингитэ олоххо улахан кыһир ийик.

Ол гынан баран, судаарыстыба аутсорсинги киллэринг да сабаас диэн үһэһтэн соннуу олодор. Элбэх нэһилиэнньэлээх улахан куоракка бу үлэһит илии бэдэрээдэ син сөптөөх эбит буоллаҕына, аһыйах киһилээх уонна кыра дохуоттаах улууска дьон-сэргэ социальнай балаһыанньатыгар улахан охсуулаах буолара саарбахтаммат.

Ити да буоллар орто уонна дьобус бизнес эйгэтигэр аутсорсинг барыстаах уонна көдүүстээх салаа буолар кэскиллээх. Эксперттэр быһааралларынан, ордук предпринимателлэргэ уонна хаачахтааммыт эппиэтинэстээх тэрилтэ салайааччыларыгар үлэ, өнгө хаачыстыбатын тупсарыыга, барыска кэбэһэстик тахсарга бу ньыма төһүү күүс буолар.

Ол курдук биер кыаллыбат уустук салаа — бухгалтерия. Бааһынай хаһаайыстыбалар, чааһынай предпринимателлэр

АУТСОРСИНГ ДИЭН ТУГУЙ?

нолуоктарын кэмигэр төлүүрү, отчоту туттарары көтүтэр, умнар түгэннэрэ элбэх. Ол түмүгэр ыстараап, сечу сабыы, бюджетка иэстээх хаалыы охсуута улахан буолар. Ити ордук субсидия, кредит ыларга табыһаа суох балаһыанньаны үөскэтэр. Бу түгэннэ аутсорсинг өнгөү кэбэһэстик элбэх кыһалданы быһаарыахха сөп, онуоха эбии бухгалтер штатын тупсакка, сыллааҕы өнгөү биер дьобус сууманы төлөөн, салайааччы улахан экономияны онгосторо саарбаҕа суох.

Нолуок боппууостарыгар консультация, учот бары формаларын оноруу, үлэһиттэр хамнастарын ааһыы, дохуот уонна ороскуот кинигитин оноруу, 1С Бухгалтерия, нолуок отчотуга, господдержка бары көрүнгэригэр докумуон бэлэмниир, кредит ылар пакеты оноруу уо. да. өнгөлөрү аутсорсинг тэрилтэтинэн туһунаахха сөп.

Бу саҕа сүүрээс сакаасчыкка туох туһалааһыт? Тэрилтэ салайааччыга аутсорсингга сорох эбээһинэстэри биэрэн баран, сүрүн үлэҕэ охтор, сайдыыга үлэлиир кыахтанар. Холобура, производствонь хангытыга, объему улаатыннарарыга, анал специалитарга болдомтону уурууга, үлэ хаачыстыбатын тупсарыыга... Ол онугар бытархай күннээҕи үлэни хонтуруоллуурга, бэрээдэги ирдииргэ бириэмэтин, сыратын уурбат. Биллэн турар, хамнас, эбии төлөбүр чааһыгар экономика онгорор кыахтанар. Көрөргүт курдук, үлэ биэрээччигэ аутсорсинг улахан көдүүстээх уонна барыстаах салаа буолан тахсар. Оттон үлэһиккэ дьайыыта агардас мөкү эрэ дуо? Бу ый-

ытыыга Нам улууһугар «Центр развития сельхозтоваропроизводителя» аутсорсинговой хампаанна салайааччытыгар Ольга Протопопова эппиэттиригэр көрдөстүм:

— Манна диэн эттэххэ, аутсорсерга даһаны, аутсорсинг өнгөтүнэн туһанааччыга даһаны бу олус ыарыылаахтык, күһэни бэрээдэгинэн кириэн эрэр салаа да диэтэхпинэ, сыыспатын буолуо. Орто кылааһы да, кыаммат арананы да хаһан да өрүттүбэт гына хам баттаан эрэллэр диэн бастаан утаа толкуй бөбөү түспүтүм. Холобура, аутсорсер наймылааммыт үлэһиккэ хайаан даһаны социальнай пакет оноруохтаах, больничнайын, проезднойун төлүөхтээх. Ол эбэтэр сыанатыгар ити барыта кириер сылдыар буолар. Үлэһитигэр бырыһыанынан күннээҕи хамнаһы биэрэр предприниматель ити түгэннэ биһиэхэ кэлиэ дуо? Ити биер. Иккиһинэн, судаарыстыба билингитэ дьобус бизнестэн көрдүүр икки, ирдиир икки эрэ, телевизорынан иһиллэр саҕа этиилэр, чэпчэтиилэр олоххо кириэрлэрэ бытаан, ол улахан кыһаары турарыгар улахан харчы инвестиция быһыытынан хантан да кэлбэт, бааннар предпринимателлэргэ кредит оччо-бачча биэрбэттэр. Оттон урбаан эйгэтигэр үлэлиир дьон күннэтэ араас кыһалдалары көрсөллөр, туруорсар боппууостара үксүгэр халтайга хааларын бэркэ биллэллэр. Этиэн-хаанынан ыараханы билэр буолан, предприниматель хас биерди хардытын учуоттуур, ылбычча саҕа, сонун бырайыакка кыттыһан испэт.

ЫЙЫТ- ХОРУЙДУУБУТ

Тел: 41-3-32, 41-4-96

О.И. Бурнашева, Хамаҕатта: — Оҕо диспансеризациятыгар специалисттар көрүчүлэрэ тоҕо кэжээбэти, уларыбыттай? Холобура, оҕолорбутун 1 ыйыттан 9 ыйыгар диэри, сырыы айы невропатолог уонна педиатр эр көрөллөр. Атын специалисттар суох буолаллар. Алта ыйыгар ис уорганы, төбөтүн, тааһын үнүбун, сүһүөхтэрин чинчийэр УЗИ тоҕо суобуй? Ыйдарынан сөп түбэһиннэрэн, УЗИ тоҕо кириэн испэти?

Е.С. Романова, педиатр: — Оҕолор бары, ол иһигэр биер саастарыгар дылы оҕолор диспансеризациялара Россия доруобуйатын харыстабылын министрствотын анал бирикээһинэн онорулар. Бу бирикээс чэрчитинэн биер ыйыттан биер сааһыгар дылы оҕолор ыйдарынан көрөн диспансеризациягыгар специалисттар биэргэтиллэ сылдыбаллар — оҕо бырааһын, невролог, окулист, травматолог-ортопед, хирург, психиатр, отоларинголог, стоматолог, анализтары, УЗИ бараллар. Бу ааттанылыбыт специалисттар киин балыһаҕа бааллар, сэрэдэ айы эбиэт кэннэ биер саастарыгар дылы оҕолору көрөллөр. Биер саастарыгар дылы оҕолор биер ыйдарыгар УЗИ барбатахтар алтынны, сэтинни ыйдарга бараллара былаанналар. Улуус олохтоохторугар анаан оҕо консультациягыгар диспансеризация туһунан анал информациянай стендэ баар.

Ол да буоллар инникини, ыраабы көрдөххө, аутсорсинг үлэһиккэ даһаны үтүө өрүттүрдээх буолар чинчилээх. Ол курдук саҕа үөрэтин бүтүрбит специалисттар үлэ булаллара сүрдээх уустук, работодатель хайаан даһаны үс сылтан итээһинэ суох стаж ирдиир. Уопуа суох буоллаһына, эдэр киһини хайа да тэрилтэҕэ ылбаттар. Оччотугар киһи аутсорсинг көмөтүнэн уопуура таарыйа идэтинэн үлэһит наада дии саныбын. Эдэр киһи хас да тэрилтэҕэ чааһын аттаран, үчүгэйдик үлэлээн, ботуччу хамнас аахсын сөп. Аны билингит пенсияонердары иккиттэн биерин талын — үлэһитин биитэр пенсиягытын — диэн модьуйан эрэллэр. Үлэһити үөрэммит, киэн билиилээх, улахан уопуутаах аҕа саастаах дьон итинтэн сүрдээһин дьиксинэллэр, толкуй бөбөү түспүлэр. Куттаныман, пенсиягытын ылын уонна биһиэхэ кэлиг, эбии дохуот ыларга аутсорсинг — саамай сөптөөх ньыма диэхпин баһарабын.

Уопсайынан, аутсорсер, киһи өнгөтүнэн туһанааччы уонна наймылааммыт үлэһит үс өтүгүтэн уопсай тыл булан, үлэһитин сөптөөхтүк аттаран, хардарыта барыстаахтык биергэ үлэһит сатыахтарын наада. Төһө да онон-манан олуһбуттарын иһин, биер сүбэһэн бу салааҕа куттаммакка кириэххэ, үлэлиэххэ сөп дии саныбын.

Биһиэхэ бухгалтерия эрэ буолбакка, повар, уборщица, харабыл, суоптар идэлээх үлэһиттэр эмиз бааллар, итинэн юрист өнгөтүнэн эмиз биһигиттэн туһанаахтык сөп. Биһиги офиспыт УСХ контуоратыгар баар. Кэлэн билсин, үөрэтин, толкуйдаан. Эһигини кытта биергэ көдүүстээхтик үлэлииргэ бэлэммит. Сүгэ кыайбатаһын сүбэ кыайар диэн өбүгэлэрбит этиитинэн салайтаран, өлөн-охтон биериэхпит суоҕа!

Сардаана ЭВЕРЕСТОВА

Спорт — дьулуур, спорт — тулуур

«ЛЕГИОНЕРДАР» КҮННЭЭТИЛЭР

Атырдах ыйын 9 күнүгэр Дьокуускайга «Юность» стадионна дворовай футболга үһүс төгүлүн Ykt.Ru кубогар күрэхтэһии ыытылынна. Манна 500 кыттааччылаах 60 хамаанда кыттыны ылан турнир кылаабынай бириһигэр — 50 тыһ. солк. сертификатка киристилэр. Күрэхтэһии кылаабынай судьята Александр Посельскийга Гаврил Саввин уонна Прокопий Федоров көмөлөстүлэр.

Кубок иһин кирисии олимпийскай системанан, ол эбэтэр хотторбуттар тута туораан иһэллэр, кыайыт саҥа турга тахсар. Стадион хонуута үс чааска үллэһиллэн иккитигэр матчтар ыытыллыбыттар, үсүһүгэр учараттарын кэтэһэр

хамаандалар дьарыктаммытара. Турнир устатын тухары кыайы үөрүүтэ, хотторуу хомолто, кыра травмалар, спортивнайа суох ооньуу иһин дисквалификацияга тийэ барыта баар буолбута.

Финалга биир дойдулаахтарбыт, Хамаатта нэһилиэгиттэн «Легион» уонна «Характер» диэн хамаандалар күөн көрсүүлэригэр үһүн хатыһылаах кирисии кэнниттэн «Легион» 2:0 счетунан кыайы өрөгөйүн биллэ. Онон Ykt.Ru көһө сылдьар кубога уонна сүрүн бириис: 50 тыһ. солк. суумаҕа спорттабардарга сертификат хамаатталарга тигистэ. Былырын «легионердар» четвэрфиналга тийбиттэрэ, быйыл кубокка ааттара суруллар чизэстэннилэр.

Иккис миэстэлээх «Характер» хамаанда 10 тыһ. солк. сертификатынан уонна Select мини-футбол мээчигинэн наараадаланньлар. Үһүс миэстэ «Golden Axe» хамаанданы 4:3 счетунан кыайыт «Космос» ФК таһыста, кинилэргэ 5 тыһ. солк. сертификат уонна Select мини-футбол мээчигэ тигистэ. Маны таһынан Кубок чулуу ооньоочулар ааттанньлар, ол иһигэр дьиннээх триумфаторунан «Легион» вратара Семен Полищиков «Лучший вратарь» уонна «Лучший игрок» номинацияларга тиксэн ааттанна. Турнир устатыгар Семен вратарыгар биер эрэ мээчиги аһарда. Судейскай коллегия быһаарытынан «Лучший нападающий» номинацияга «Характер» ооньоочута Александр Бускаров ааттанна. «Космос» хамаанда ооньоочута Дмитрий Антонов «Лучший защитник» аакка тигистэ, оттон турнирга 11 голу киллэрбит «Golden Axe» ооньоочута Леонид Шишияников «Лучший бомбардир» буолла. **Ykt.Ru**

Кризис тыһа

2016-18 сс. бюджеттар РФ үпкэ министерствота пенсияларга уонна социальнай төлөбүрдэргэ ороскуоттары аччатыга этииллэри бэлэмнээтэ. Госдума күһүгүнү сессиятыгар мань сокуон быһыытынан ылыннабына бүтэһик сылларга саамай антисоциальной бюджет курдук сыаналаныаҕа.

КЭМЧИЛЭЭҢИН КИМИЭХЭ ОХСУОҕАЙ?

Ол курдук, үп министрствотун аабытынан социальнай төлөбүрдэри ылар гражданнын 50%-тан ордуга дьин кыһаллаахтар ахсааннарыгар кирибэттэр. Онон бу салаага кэккэ сарбыылылары ыытан бюджетка кэмчилээһини онорор оруннаах диэн этиллэр. Бирдирдээн пууннарын бардахха манньк:

- пенсиялары инфляция баар таһымнан (11,9%) индексациялааһынтан аккаастанан прогностанар таһымна (5,5%) ааҕарга;
- 2019 с. диэри тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлээбит пенсионердарга эбии төлөбүрдэри аабыны тохтотторго;
- байыаннай пенсияга ыссылганы урукку курдук 20 сыл буолбакка, 30 сылын ааҕарга;
- «Чернобыльской зона» чэрчилэрин өссө төгүл чопчулаан бу категорияга кириэр дьон ахсаанын аҕыйатарга.

Дьингэр, инфляция 11,9%-на 2014 сыллаахха бэлиэтэммитэ, официальнойдык. Ол эрэри социальнай, ол эбэтэр дьиннээх, инфляция былырын 35-40%-на тэҥнэспитэ. Онон прогностанар 5,5% таһым инфляция дьиннээх кээмэйигэр быдан ыраабынан эппиэттэспэт.

Бюджет өссө биер уратыга — аадырыстаммыт көмө принцибэ. Манньк сокуон бырайыагы РФ үлэҕэ министрствота бэлэмнээтэ. Манна этиллэринэн регионнар социальнай төлөбүрдэри ким ылаахтаабын, ылымьахтаабын бэйэлэрэ олохтоохтаахтар. Оччотугар бюджеттарын кэмчилээри регионнар социальнай көмөлөрү ахсааннаах дьонго ыытыахтара. Холобура, Забайкальской кыраайга губернатор этиитинэн кырай үлэҕэ ветераннарыгар чэпчэтиллэри соттулар, аны бу ааты ыларга эр киһи 40 сыл, дьахтар 35 сыл үлэ ыстааһын таһынан эбии олохтоох былаас наараада эрийиллэр. Оччотугар көннөрү үлэһиттэр итинник наараада кэрбөттөрө чаччы.

Сыл бүтүөр диэри эбии ханнык социальнай чэпчэтиллэр сарбыылылаахтарын өссө да билиэхпит турдаҕа.

Бэчээттэммиккэ эргиллэн

БЭРЭБИЭРКЭ ЫТЫЛЫННА... ДЬАЛА ТҮМҮКТЭННЭ?

От ыйын саҕата Модуттааҕы вышканы туох баар плакаттары, баннердары кытта атахтарын быһа эрбэн сууларбыттары туһунан иһитинэрэн турабыт. От ыйын 10 күнүгэр бу вышка Сталин, Ленин мэтириэттэрин уонна Улуу Кыайыны 70 сылыгар аһаҕаһыт баннердары ыйаабыт Бөтүг олохтооҕо М.Ф. Кудановтан ис дьыала отдыгар сайабылыаннаа кирибитэ. Атырдах ыйын 8 күнүгэр ИДьО начальнигы солбуйааччы Е.П. Иннокентьев илии баттааһыннаах ыспырапкаҕа бэрэбиэркэ түмүгүн буруйу оноруу састааба суоҕунан холобуунай дьыаланы тэрийиҕэ аккаастаммытын туһунан иһитинэрбиттэр.

Куданов тэнэ ИДьО-ға «Модут нэһилиэгэ» МТ баһылыгы э.т. С.М. Говоров уонна Ил Түмэн председатели солбуйааччы В.Н. Губарев эмиэ бу быһыыны-майгыны быһаарарга, туһааннаах дьону чуолкайдьырга уонна сокуон бэрэздэгинэн мээрэҕэ тардарга сайабылыанналар кирибиттэр. Полиция ыһпыт бэрэбиэркэтинэн бу вышка 1952 с. тутуллубут триангуляционной пуун буолара чуолкайданна, «Красноярское аэрогеодезическое предприятие» ААО ыһпыт суругар предприятие үлэһиттэрэ вышка площадкатыгар ыттар кирилизэ суоҕа уонна вышка атахтара эмээрэн суулар кутталламыта бэлиэтэммит. Ону таһынан вышка ыйаныллыбыт пропаганда-дист-скай матырыяаллар спутнигынан кэтээн көрүүгэ мэхэйдэри үөскэтэр, онон сокуон ирдэбиллэн барытын тутуһан охторуллубут диэн ыйытытар.

СР Росреестра управление-та быһаарытынан геодезистар вышканы сууларбыттарыгар административнай быраабы кэһии баар буолуон сөп, тоҕо диэтэххэ, геодезической пууннары көтүрүү уонна көһөрүү картографияга, геодезияга федеральной орган көҕүлүүнэн эрэ оноруллуохтаах, ол туһунан геодезистар Росреестрага управлениени сэрэптэттэр. Маны сэргэ геодезической пуун охранный зонатыгар ханнык да плакаттары, баннердары ыйы-ыра о.да. дьайылар оноруллуо суохтаахтар.

М.Ф. Кудановтан ыйыталаһыҕа вышка ыйаммыт 6 плакат уонна баннер РФКП, улус нэһиликтэрин ветераннары сэбиэттэрин үптэринэн оноруллубут, онон бу ыйылыбыт тэрилтэлэр уонна бэйэтэ бас билээччилэринэн буолалларын эппит, геодезистар вышканы сууларбыларын түмүгэр 21 тыһ. солк. материальной уонна 15 тыһ. солк. моральной хоромну оноруллубутун бэлиэтээбит. Ол эрэри бэрэбиэркэ кэмигэр тыһынан этииттэн ураты М.Ф. Куданов бу плакаттар уонна баннердар ким эрэ бас билитэ буолалларыгар, сыаналарыгар ханнык да докумуоннары көрдөрбөтөх, онон вышка ыйаммыт плакаттары, баннердары бас билээччи чуолкайданна.

Ити курдук, республикага тийэ айдааны таһаарыт түбэлтэҕэ полиция бэрэбиэркэтин түмүгүнэн ким да эппиэтинэскэ тардыллыбата.

Бэчээккэ бэлэмнээтэ В. ГАВРИЛЬЕВ

О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В УСТАВ МУНИЦИПАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ «НАМСКИЙ УЛУС»

отдельные законодательные акты Российской Федерации» Улусный совет депутатов

РЕШИЛ:

1. Внести в устав муниципального образования следующие изменения и дополнения:

1.1. п.1, часть 1 ст.5 изменить и изложить в следующей редакции: «Составление и рассмотрение проекта бюджета муниципального района, утверждение и исполнение бюджета муниципального района, осуществление контроля за его исполнением, составление и утверждение отчета об исполнении бюджета муниципального района»;

1.2. п.35, часть 1 ст.5 «Осуществление муниципального контроля на территории особой экономической зоны» исключить;

1.3. п.1 ст.7 изменить и изложить в следующей редакции: «Органы местного самоуправления организуют и осуществляют муниципальный контроль за соблюдением требований, установленных муниципальными правовыми актами, принятыми по вопросам местного значения, а в случаях, если соответствующие виды контроля отнесены федеральными законами к полномочиям органов местного самоуправления, а также муниципальный контроль за соблюдением требований, установленных федеральными законами, законами субъектов Российской Федерации»;

1.4. ст.9 изменить и изложить в следующей редакции: «На территории муниципального района в целях решения вопросов местного значения проводится местный референдум в соответствии с федеральными и региональными законодательством»;

1.5. ст.31 дополнить абзацем следующего содержания: «В случае, если избранный на муниципальных выборах глава муниципального образования, полномочия которого прекращены досрочно на основании решения представительного органа муниципального образования об удалении его в отставку, обжалует в судебном порядке указанное решение, досрочные выборы главы муниципального образования не могут быть назначены до вступления решения суда в законную силу»;

1.6. ст.54 дополнить ч.11 следующего содержания: «Глава муниципального образования, в отношении которого представительным органом муниципального образования принято решение об удалении его в отставку, вправе обратиться с заявлением об обжаловании указанного решения в суд в течение 10 дней со дня официального опубликования такого решения»;

1.7. п.п.11.1 ст.31 «изменения порядка формирования Улусного (районного) Совета депутатов в соответствии с частью 5 статьи 35 Федерального закона от 06.10.2003 №131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» исключить»;

1.8. В ст.35 абзац 1 изложить в следующей редакции: «В целях

осуществления внешнего муниципального финансового контроля представительный орган муниципального образования вправе образовывать контрольно-счетный орган муниципального образования»;

1.9. п.2 ст.43 изменить и изложить в следующей редакции: «Муниципальные нормативные правовые акты, затрагивающие права, свободы и обязанности человека и гражданина вступают в силу после их официального опубликования (обнародования)»;

1.10. Дополнить пункт 4 статьи 18 словами «в соответствии с законом субъекта Российской Федерации (Республики Саха (Якутия))»;

1.11. Дополнить часть 1 статьи 5 пунктом 39 следующего содержания:

«39) организация в соответствии с Федеральным законом от 24 июля 2007 года N 221-ФЗ «О государственном кадастре недвижимости» выполнения комплексных кадастровых работ и утверждение карты-плана территории»;

1.12. В пункте 3 части 3 статьи 15 после слов «проекты планировки территории и проекты межевания территорий,» дополнить словами «за исключением случаев, предусмотренных Градостроительным кодексом Российской Федерации»;

1.13. Дополнить часть 1 статьи 5 пунктом 40 следующего содержания:

«19.3) сохранение, использование и популяризация объектов культурного наследия (памятников истории и культуры), находящихся в собственности муниципального района, охрана объектов культурного наследия (памятников истории и культуры) местного (муниципального) значения, расположенных на территории муниципального района»;

1.14. Пункт 15 части 1 статьи 5 изложить в следующей редакции: «18) участие в организации деятельности по сбору (в том числе разделному сбору) и транспортированию твердых коммунальных отходов»;

1.15. В пункте 16 части 1 статьи 5 слова «, в том числе путем выкупа,» исключить.

2. Пункт 1.14 статьи 1 настоящего решения вступает в силу с 1 января 2016 года.

3. Главе муниципального образования в соответствии со статьей 3 Федерального закона от 21.07.2005 №97-ФЗ «О государственной регистрации уставов муниципальных образований» обеспечить в 15-дневный срок направление устава в регистрирующий орган для государственной регистрации;

4. Главе муниципального образования после официального опубликования настоящего решения после государственной регистрации в течение 10 дней направить сведения о дате и об источнике официального опубликования решения в Управление Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Саха (Якутия).

Председатель Улусного (районного) Совета И.Р. Попов
Глава улуса А.П.Агласов

Решение УСД

В соответствии с изменениями, внесенными Федеральным законом от 27 мая 2014 №136-ФЗ «О внесении изменений в статью 26.3 Федерального закона «Об общих принципах организации законодательных (представительных) и исполнительных органов государственной власти субъектов Российской Федерации» и Федеральный закон «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации» от 23.06.2014 №165-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», Федеральным законом от 04.10.2014 №290-ФЗ «О внесении изменений в статьи 36 и 74.1 Федерального закона «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», Федеральным законом от 14.10.2014 №307-ФЗ «О внесении изменений в Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях и отдельные законодательные акты Российской Федерации и о признании утратившими силу отдельных положений законодательных актов Российской Федерации в связи с уточнением полномочий государственных органов и муниципальных органов в части осуществления государственного контроля (надзора) и муниципального контроля» в Федеральный закон от 06.10.2003 №131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», статьей 2 Федерального закона от 03.02.2015 N 8-ФЗ «О внесении изменений в статьи 32 и 33 Федерального закона «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации» и Федеральный закон «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», статьей 16 Федерального закона от 23.06.2014 N 171-ФЗ (ред. от 08.03.2015) «О внесении изменений в Земельный кодекс Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации», статьей 11 Федерального закона от 22.10.2014 N 315-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об объектах культурного наследия (памятниках истории и культуры) народов Российской Федерации» и отдельные законодательные акты Российской Федерации», статьей 3 Федерального закона от 22.12.2014 N 447-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «О государственном кадастре недвижимости» и отдельные законодательные акты Российской Федерации», статьей 11 Федерального закона от 29.12.2014 N 458-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об отходах производства и потребления», отдельные законодательные акты Российской Федерации и признании утратившими силу отдельных законодательных актов (положений законодательных актов) Российской Федерации», статьей 12 Федерального закона от 31.12.2014 N 499-ФЗ «О внесении изменений в Земельный кодекс Российской Федерации и

Кини-киниэхэ

Былыргы дьоннор «кырдыар — кырыыс» дииллэрэ, билингэ кэмнэ олох сайда, кини олоор үйэтэ уаһан, тупсан, пенсияа олоор кырдыаастар сытынан кэбиспэккэ аныгы олоу кытта тэнгэ хардылаан, үйэлэрин уһатан, дьиэ кэргэннэригэр, обществодо өссө да туһалаахтык олооролор.

КЫРДЬАР КЫРЫЫС БУОЛБАТЫН

Мин ааспыт үйэ 70-с сылларыгар Намнааҕы педучилищени бүтэрэн, ылбыт идэбин Орто Халыма, кэлин Үөдэй оскуолаларыгар учууталлаан, ол кэмнэ кэтэхтэн Хабаровскайдаағы пединституту бүтэрэн, 1990 с. үөрэммит, идэ ылбыт училищедар студеннар олоор уопсайдарын сэбиэдиссэйинэн ананан 18 сыл үлэлээбитим. Ово иитиитигэр үгүс сырабын биэрэрбин, үлэбэр үтүө суобастаахтык сыһаннаһарын сыаналаан училищедар администрацията правительство үрдүк наараадаларыгар түһэрэн, чистээн бочуоттаах сынныаланҥа атаарбыта.

Үлэлии үөрэммит кини тэһийбэккэ 2009 сылтан колледж ветераннарын сэбиэтин

салайааччынан ананан быйыл 6-с сылбын үлэлии-хамныы сылдыабын. Сэбиэппэр 5 тыыл, үлэ ветераннара, 18 сэрйи сылларын оҕолоро, 22 үлэлээбэт ветераннар бааллар. Билиги кырдыаастарбыт улуус ветераннарын сэбиэтэ ытар үлэлэригэр туора турбакка барытыгар көхтөөхтүк кыттабыт. Республикааҕы таһымнаах 2014 сыллаах спартакиада, быйылгы Кыайы

оройугар табыстыбыт, ытыллыбыт тэрээһиннэргэ дуоһуһа кытынныбыт, ыллаатыбыт, үнкүүлээтибит.

Педколледж салалтата, чуолан директор Ядреева Е.В., билиги кыһалҕабытын чугастык ылынан куруук көмө, сүбэ-ама биэрэ сылдыар. Ветераннараас бырааһынныктарга ыгырыллан, сынныанан, кэпсэтэн, өссө бэлэх тутан санаалара көтөүл-

бырааһынныктарын тэрээһиннэригэр ветераннарбыт үөрөкөтө кыттыбыттара, бэйэлэрин сэмэй кылааттарын харчынан эмиз көмөлөспүттэрэ.

Кыайыгы 65 сылыгар аһамыт Кэбээйигэ айанҥа Чекистэр пиктэрэ диэн чыпчаалга, студент оҕолору кытта ветераннар ааттарыттан мин барсан, ол пик оройугар тахсан кыһыл былаах аһыбыппыт.

Быйыл Кыайыгы 70 сылыгар колледж салалтата (Ядреева Е.В.), профкома (Лукина Л.К.) 20 профком чилиэннэрин теплоходунан Өлүөнэ очуостарыгар идьээн сынныатта: сааспытны аахсыбакка очуос

лэн дьиилиллэр. Колледж иитэр үлэҕэ завуһа Дьяконова Н.Б. билигини кытта тэнгэ үлэлэхэр. Ол курдук, студент оҕолор группанан ветераннарга дьыл кэмпитэн көрөн көмө бөвөтүн тэрийэллэр, муус сааһылаан, тэлгэхэ хаарын курдун, онтон да атын дьииэ ис-тас үлэтин кыайа-хоту туталлар. Кинилэр Кыайыгы 70 сылыгар анан ветераннары видеокамераҕа устан, электроннай диискэ ахтыы суруйтаран педколледж музейыгар дьонуннаах бэлэх онордулар, ветераннар мөссүөннэрин үйэтиттилэр. Онно кырдыаастар махталлара оҕолорбутугар, кинилэр куратордарыгар мунура суох улахан.

Оҕолор саастаах аҕам кинини убаастыы, харыстыы үөрэнэллэр.

Бары ветераннарым аатыттан директорбытыгар Екатерина Владимировнаҕа, профком салайааччытыгар Лидия Константиновнаҕа, куруук биэргэ алтыһар, көмөлөһөр эдэр преподавательгэ Гоголева Мария Васильевнаҕа кырдыааста дьонго үтүө санаабыт, ахсаабат кыһамныгыт иһин махталбытын, тапталбытын тиэрдэбин. Иникитин даһаны ветераннардыгыгар болдомтобу тутун уура, кыһалҕаларын быһаарса, өйдөһө-өйөһө туруоһун. Сағаланаары турар үөрэх

дылыгар таһаарылаах үлэни, студеннарга, преподавателлэргэ үрдүк ситиһиилэри, колледжпыт сайда-чэчири турарын бағарабын. Оттон үлээннээхтэрбэр кытаанах доруобуйаны, чөл-эйлээх олоу бағарабын, телефонунан куруук кэрэ кэпсээннээх, үтүө сонуннаах кэпсэтэ, ватсаптаһа турун.

Л.С. АЛЕКСЕЕВА,
педколледж ветераннарын салайааччы, Учууталлар учууталлара, СР үөрэҕиритин туйгуна, РФ орто үөрэхтээһинин бочуотунай үлэһитэ
(Төлөбүрдээх төрүөккэ бэчээттэннэ)

Ветеринар сүбэлиир уонна сэрэтэр

Саха киһитигэр кини сылыгыта чугас доҕор эрэ буолбатах, кини аһырыгар эмис эт, уохтаах кымыс, ону аһан көлүнэр көлөтө буолан бу үгүс үйэлэри нөһүөлээн кэлбитэ. Былыргы суруктартан көрдөхкө, сахалар сылыгыны ынахтааһар ордук сыаналыыллара көстөр. Онон саха омуок нуруот быһыытынан Хоту дойдуну усулуобуйатыгар сөп түбэхэр боруода сылыгыны таһааран, Аан дойдуну нуруоттарына материальной культурагыгар бэйэтин сэмэй кылаатын киллэрбитэ. Аан дойдуну үрдүнэн 2 тыһынчча кэринэ араас омуок баар буоллаҕына, 427 эрэ сылыгы боруодата баар. (Н.Д. Алексеев 2003 с.) Олор истэригэр билиги сахабыт боруодата бэйэтин миэстэтин эмиз ылар. Ону аһан, саха сылыгыта саамай былыргы боруодалартан биридэстэрэ буолар

Сахаларга саамай мааны, күндү, кизн туттар баайа сылыгыта буолар, кинилэри сыстыганнаах ыарыыттан араҥаччылыырга уонна сэрэтэргэ анаан Саха сириинээҕи тыа хаһаайыстыбатын научнай чинчийэр институту былааннаах чинчийэр үлэни ытар. Ордук ыччат сылыгылар харбарҕаһыт ыарыыттан эмсэҕэлиллэр.

Хабарҕаһыт (мыт) – сылыгы сыстыганнаах ыарыыта. Үларыны күөмэйдиит, күөмэйдэспит, сиир сэбиит, харбарҕаһыт диэн, улуус айы араастаан ааттыыллар. Тыа хаһаайыстыбатын Саха сириинээҕи научнай-чинчийэр институтун научнай үлэһиттэрэ 1989-1994 сыллаахха ыһпыт үлэлэрин түмүгүнэн харбарҕаһыты көбүтөр стрептококк олохтоох көрүнүттэн Str. equi H-34 штамматыттан вакцина оҕоһуллубута.

Мыт (хабарҕаһыт) стрептококкара тас эйгэ усулуобуйатыгар өр кэмнэ ыарытыннарар дьобурдарын сүтэрбэттэр. Литератураҕа сурулларынан, балбаахха, соломоҕо, окко, ат түтүгүгэр ыарыыны көбүтэччи 30 хонукка, хаппыт ирингэ биэр сыл кэрингэ тыһыннаах буолуохтарын сөп. Бу стрептококк 70° С. итиигэ биэр чааһынан, оргуттаахха тутатына, күн уотугар 6-8 чаас иһинэн өлөр. Тонорууну тудуйар. Саха сириин усулуобуйатыгар ыарыыны көбүтэччи почваҕа, балбаахха, окко, бурдукка -49°С-тан +14°С-ка диэри температураҕа 120 хонук устата тыһыннаах сытар кыахтаах (тохсунньу ыйтан ыам ыйыгар диэри).

Хабарҕаһытын үксүн 6 ыйдаах уонна эдэр (5 сааста-

ДЬӨҥӨГӨЙ ОБОТУН ХАРЫСТЫАХХА

рыгар диэри) сылыгылар, соробор 1-2 ыйдаах сана төрөөбүт кулуннар ыалдыаллар. Сүрүн ыарыыны тарҕатааччынан ыалдыбыт убаһалар буолаллар. Урут ыалдыа сылдыбыт уонна доруобай да сылыгылар ыарыыны тарҕатааччылар эмиз сөп. Ол курдук бактериологической чинчийилэр түмүктэринэн 2-4 саастаах доруобай сылыгылар 30%-тан тахсаларыгар харбарҕаһыт стрептококка көстүбүтэ.

Хабарҕаһыты көбүтэччи биэ кулуннаабыт үөскэбиттэн эмиз булуллубута. Үларыны көбүтөр микроб үөскэҕи ийэтин иһигэр сырыттаһына эмиз сугуйун сөп. Бу түбэлтэҕэ биэ кулунуур, ардыгар сана төрөөбүт кулуннар харбарҕаһыт ыарыынан ыалдыаллар. Харбарҕаһыт Саха сириин үрдүнэн тарҕаммыт ыарыы, хотугу улуустарга эмиз баар (Верхоанскай, Орто Халыма, Абый уонна Өймөкөөн). Убаһа сыл ханнык бағарар кэмигэр ыалдыан сөп. Ол ғынан баран ордук күһүнүгү, кыһынны ыйдарга ыалдыар. Убаһалары ыйлэрэрттэн араары кэнниттэн 10-25 күн устатыгар 70-80%, ардыгар биэр үөр убаһа бүтүннүтэ (95-100%) сутуллан ыалдыар. Ыалдыбыт убаһалартан 10% кэрингэ өлүн сөп. Ардыгар харбарҕаһыт тарҕаныыта хойутаан, улахан тымныылар түспүттэрин кэннэ буолааччы (ахсынны-тохсунньу-олунньу ыйдарга).

Сорох хаһаайыстыбаларга кулуннар от-атырдыҕа ыйдарыгар ыалдыаллар, ол үөскэч ийэтин иһигэр ыарыы микробунан сутуллууттан эбэтэр кулун ийэтин үтүттэн сыһыннаһына буолуон сөп диэн сабаҕалыыллар. Тыйдар ыалдыар түбэлтэлэрэ эмиз баар буолааччы. Кинилэргэ ыарыы ыараханлык кирирэн аһар, ордук сааскы кэмнэ. Тыйдар аһылыктарыгар витаминнар, минеральной эттиктэр суохтара, сылыгылар эттэригэр-сииннэригэр туһалаах биологической өттүнэн активнай атын веществолар тиийбэттэрэ онно төрүөт буолар.

Үларыны көбөн тахсытыгар уонна кини түргэнник тарҕанытыгар араас төрүөттэр бааллар. Сылыгы этэ-сиинэ ыарыыны утарсар дьобура мөлтөөбүт бириэмэтигэр ыарыы көбөн тахсытын төрүөтүнэн буолаллар: белковой-витаминнай-мине-

ральной өттүнэн мөлтөх састааптаах аһылык, хойутаан эбии аһатыыга киллэри, эмискэ халлаан тымныытыта, сынныаланна суох ыраах экирэтэн үүрүү. Убаһаны ийэтиттэн араарыыга, хас да үөр сылыгыны биэргэ кыараһа далга хаайан тутуу ыарыы тарҕанытын түргэтээр, ыалдыаччы ахсаанын элбэтэр.

Билиги кэтээн көрүүбүтүнэн, сэтинни ыйга убаһа этэ-сиинэ соһуйан (стресс), айылыттан бэриллибит ыарыыттан көмүскэнэр дьобура улаханлык намтыыр, уопсай белок ахсаана түһэр. Хаан көмүскэнэр дьобура: фагоцитарнай, лизоцимнай уонна бактерициднай дьайыылары биллэ намтыылар. Ол түмүгэр стрептококктар ыарыыны көбүтөр дьобурдар улаатар. Саха сиригэр ыарыы инкубационнай кэмэ ортотунан 4-9 күн буолар. Ардыгар 15 күннэ тиийбэн сөп. Харбарҕаһыт балысханлык, ардыгар намырын соустук кирирэр, ардыгар атын органнарыгар көһөн, өр ыарытыгар, соробор өлөрүөн сөп.

Балысханлык ыалдыбыт сылыгы температурата үрдүүр, тууйуллар, караһын, мунун салыннаах бүрүөлэрэ кытараллар. Танытыттан маннай симэһин сүүрэр, онтон салын-ирингэ тахсар. Сыһаах аннынааҕы былчархайдара улааталлар. Онтон искэн (абсцесс) тэстэр, ирингэ тахсар. Бириэмэтигэр эмтээтэххэ, сылыгы 16-24 күнүнэн үтүөрэр. Ыалдыар кэмигэр кулун ыйааһына сууккаҕа 400-500 г. кыччыыр. Намырын соустук ыалдыбыт сылыгы сыһаах аннынааҕы былчархайдара бэрт кыратык улааталлар, муннуттан салыннаах ирингэ тохтор. Үларыны чэпчэкитик эмтэнэр.

Ыалдыбыт кулуннары мөлтөх усулуобуйаҕа туттаахха, кэмигэр эмтээбэтэххэ, ыарыы уустугуран, эккэ-сиингэ (органнизмга) бүтүннүү тарҕанан ыарахан формаҕа кубуллуйон сөп. Кулун кулгааһын таһыгар, сарыныгар, тобугар, атагар, ардыгар сыһааһын икки ардынааҕы былчархайдарыгар, ис органнарыгар искэн (абсцесс) үөскүүр. Саха сириин улуустарыгар убаһалар вируснай ыарыыларынан (ринопневмония, грипп) ыалдыалара билиннэ. Вируснай ыарыылар харбарҕаһыты кытта холбоһон убаһа сыстыганнаах ыарыыга утарсар дьобу-

рун мөлтөөллөр, иммунодефициты үөскэтэллэр. Ол түмүгэр харбарҕаһыт ыарахан формалара тарҕаналлар.

Ыалдыбыт кулуннары тупса тутан эмтииллэр. Үрдүк хаачыстыбалаах оту, бурдугу аһылыктарыгар эбэллэр. Сымнаабыт искэни устатынан хайыталлар. Ирингэни ыраастаан ылан уматыллыахтаах. Эмтииргэ этонийдаах бициллини (-3,-5) туһанар ордук көдүүстээх. Былчынҥа укуоллуурга анаан 1% этонийдаах булкааһык бэлэмнэниллэр. Этоний дозата 1 кирил тыһыннаах ыйааһынҥа 0,5-1 мг, оттон бициллин – 10-12 тыһ. ед. Оҕоһуллубут булкааһыгы (суспензия) 7-10 күн арымтаан иккитэ самыыга бэриллэр. Танытыгар кутарга анаан 0,1% этоний уонна бициллин булкааһыга туттуллар. Бициллин дозата 15 тыһ. ед., этоний 0,03-0,05 мг (убаһа 1 киилэ ыйааһынгар). Эмтээһин (наада буоллаһына) 6-8 күнүнэн хатыланар. Үлары баалаабыт форматын эмтииргэ антибактериальной препараттар кизн эмтиир дьайыылаах буоланнар ордук көдүүстээхтэр.

Хабарҕаһыты эмтииргэ бициллин онугар институт үлэһиттэрэ онорор (Сахабактисубтил) диэн пробиотиги туттуоохха сөп. Бу пробиотиги ыарыыны көбүтэччи микробу өлөрөр уонна кулун иммунитетын күһүрдэр дьобурдаах. Препараты сылыгы танытыгар кутар улахан көдүүстээх.

Хабарҕаһыты сэрэтэр сыалан сылыгы этин-сиинин ыарыыга утарсар дьобурун (резистентность) үрдэтэргэ үлэ барыахтаах, ордук биригэр диэри сана төрүөххэ болгомто ууруллуохтаах. Үчүгэйдик улааппыт убаһалар харбарҕаһыт чэпчэки көрүнүнэн ыалдыаллар, улаханлык хотторботтор. Ол иһин туорахтаах бурдугу, инэмтиэлээх минеральной аһылыгы (тууһу, сапропелы) биэриэххэ наада. Ону таһынан витамин концентраттарын (тривитамин, тетравит) эбии сиэтиэххэ сөп.

Производственной опытар түмүктэрэ көрдөрөөллөрүнэн, кыһынны кэмнэ аһылык састаабыгар витаминнай уонна минеральной булкааһыгы эптэххэ сылыгы этэ-сиинэ харбарҕаһыты утары охсуһар дьобура күһүрдэр, убаһа харбарҕаһыкка ылларара кыччыыр уонна

ыарыйдаһына даһаны чэпчэкитик аһарар. Сылыгы этэ-сиинэ микробтары утары охсуһар дьобурун күһүрдэр сыалан иммуномодулятордартан полирибонаты, ридостини уонна Сахабактисубтилы туттуоохха сөн.

Үлары турбут хаһаайыстыбалара ветеринарнай-санитарнай (чэбдирирдэр) үлэлэри «Сүөһү иититин объектарын дезинфекциялааһын» рекомендация быһыытынан ытыахтаахтар. Саха сириин тыатын хаһаайыстыбатын научнай чинчийэр институтун научнай үлэһиттэрэ кэнники сылларга ыһпыт сыралаах чинчийиллэрин түмүгэр харбарҕаһыты көбүтөр стрептококк олохтоох көрүнүттэн «Эквивакт» вакцина оҕоһуллубута.

Үларыны сэрэтэр вакцина састаабыгар харбарҕаһыт ыарыыны көбүтөр микроб (аналлаах обработка кэнниттэн) уонна иммуннай системаны күһүрдэр, кини дьобурун улаатыннарар иммуномодулятор «Сахабактисубтил» пробиотик баар. Ол иһин бу вакцианы ыалдыбыт да сылыгы туттуоохха сөп. Иммуномодулятор республика үгүс улуустарыгар кэмигэр биэри кестүбүт вирустаах ыарыылар кизнник тарҕаналларын тохтотор.

Вакцина Нам, Хаһалас, Мэнгэ-Хаһалас, Уус-Алдан, Чурапчы, Таатта, Амма, Ньурба, Эбээн-Бытантай уонна Дьокуускай куорат кытытынан хаһаайыстыбаларыгар маасабайдык туттуллар. Вакцина ыарыыттан харыстыыр дьобура 95,6 % буолара биллибитэ, сылыгыттар, ветеринарнай специалыстар биһирэмнэрин ылбыта. Бу вакцины Саха эрэ сиригэр буолбакка Монголияҕа, Казахстанга, Алтайскай, Красноярскай крайга ону таһынан Новосибирскай, Амурскай уобаластарга ситиһилээхтик тутталлар

Саға оҕоһуллубут препарат Россия Государственной ветеринарнай-биологической комиссиятынан биһирэммитэ уонна Россия ветеринарнай үлэҕэ Департаменынан биэргэтиллибитэ, сылыгы иитэр хаһаайыстыбаларга туттуллара көңүллэммитэ. Билингэ кэмнэ харбарҕаһыты утары ассоциированнай вакцина оҕоһулла сылдыар. Кини билигин производственной бэрэбиэркэтин Амман, Мэнгэ-Хаһалас улууһугар бара сылдыар.

М.П. НЕУСТРОЕВ
ветеринарнай наука докторо, профессор
А.А. БАИШЕВ, С.Г. ПЕТРОВА,
ветеринарнай наука кандидаттара
ТХСНЧИ старшай научнай сотрудниктара

ЧИРЭХ ТЫПТАР

Күндү коллегабтыгын **КЛАВДИЯ ВАСИЛЬВНА ЧИРКОВАНЫ** үбүлүйдээх үтүө-мааны күнгүнүн итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үгүс үөрүүнү, санаабыт санаан, баҕарыт баҕарыт туолан истин. Тупсугун тубустун, таарыйбытын табыллынын, көрбүтүн кизрэкэйдин, эйбэс эдэрдин эрчими, уостубат уһун үйэни баҕарабыт. Тапталлаах кэргэнин, оҕолорун, сиэннэрин, бар дьонун Эйигин куруук үөрдэ, арыаллыы сырыттынар.

Модут орто агроокуолатын коллектива

® ГКУ ЦПП РС (Я) в МР «Намский улус» напоминает о том что прием документов на возмещение затрат для субъектов малого и среднего предпринимательства по мероприятию;

1. с 04 по 18 августа 2015 г. для участия в конкурсном отборе по мероприятию «Субсидирование части затрат, понесенных субъектами малого и среднего предпринимательства, занятыми в сфере бытового обслуживания населения в сельских населенных пунктах, арктических и северных улусах». (лизинг мобильных платформ, модернизация оборудования, коммунальные платежи, аренда помещения зданий сооружений.)

2. с 06 августа по 3 сентября 2015г. конкурсный отбор по мероприятию «Предоставление субсидий субъектам малого и среднего предпринимательства на поддержку социального предпринимательства».

3. с 06 августа по 03 сентября 2015г. конкурсный отбор по мероприятию «Субсидирование части затрат субъектов малого и среднего предпринимательства, связанных с уплатой первого взноса (аванса) при заключении договоров лизинга оборудования с российскими лизинговыми организациями»

4. с 15 июля по 15 августа 2015 г. «Субсидирование части затрат субъектов малого и среднего предпринимательства, осуществляющих деятельность в сфере производства товаров (работ, услуг), оказания услуг населению в сферах: речные пассажирские перевозки, бытовые услуги на селе, лекарственное обеспечение в арктических и северных районах, по уплате процентов по кредитам, привлеченным в российских кредитных организациях»

Прием осуществляется по адресу: с. Намцы ул. Ст. Платонова 17 (здание РОСГОССТРАХ). Справочная информация: тел/ факс 41-8-03 моб.8924873775/Бугаев Б.Б.

БИЛЛЭРИИЛЭР

® НОУ ДПО «Намская техническая школа ДОСААФ России» проводит набор желающих на курсы по подготовке водителей ТС категорий «А», «В», «С», «Е», «Д», трактористов категорий «В», «С», «Е», механиков-водителей МТЛБ, «Бухгалтерский учет», «1С:Бухгалтерия-8».

Обращаться по адресу:
с. Намцы, Намский улус,
ул. И. Винокурова, 15.
Кон. тел. 41-224

® Бана сылдьар, хойуу үүт-тээх ньирийдиин 3 ынаҕы уонна 2 борооскуну атылыбыт.
Тел. 23-1-29, 89659947084

Считать действительными утерьяны паспорт, водительское удостоверение, пластиковую карточку Visa Сбербанк, СНИЛС на имя Тихонова Евтропия Алексеевича

® **Продается частный** 2-х этажный дом в с. Намцы 136 м2, усадьба 25 соток, все надворные постройки, спокойный район.
Тел. 89142620883, 89248671432 (ватсап), 89644244154

® **Продаю земельный** участок в с. I Хомустах. 20 соток, летний водопровод, свет, газ под забором. В собственности. Цена договорная.
Тел.: 89142252640

® **Услуги:** бетономешалки, грейдера, бульдозера. Заливка ограда, тротуаров, планировка отсыпка участков.

Доставка: речного, горного, кильямского песка; глины; сушлинок; ПГС; щебень; скальник.
Тел. 89841017779, 89246630120

ИДЬ О ИҺИТИННЭРЭР

АЙАН СЭРЭҢИ СӨБҮЛҮҮР

Ааспыт нэдиэлэҕэ 25 киһи араас көрүгүнээх эчэйиини ылбыт, ол иһигэр 8 оҕо, 3 суолга. Суолга 3 саахалланыы буолбут. Ол курдук: Нам-Түбэ суолугар, Атамайга 06.08.2015 с. «Синтай» трактор түгнэстэн гр. В. оһолломмут, 07.08.15 с. Бөтүгү таһыгар Дьокуускай-Түбэ суолугар «Тойота-Королла» массына түгнэстибит. Онон пассажир гр. В. тыһа быстыбыт. 8 уоруу түгэнэ таһаарыллыбыт. Хатырыкка 05.08.15 с. массына сапсаас чаастарын уонна тэрилларин, Кыһыл Дэриэбинэҕэ 05.08.15 с. «Кенвуд» магнитоланы, Аппаанаа 06.08.15 с. уонна 08.08.15 с. «Сайга-12» 12 калибрдаах сааны уонна гаражтан 25000 солк. сыаналаах ноутбугу, Кыһыл-Сыырга 07.08.15 с. ыалтан спортивной велосипеды, 07.08.15 с. I Хомустах аптечной пуунуттан 100 мл испири, 08.08.15 с. оҕо айымнытын дьизиттэн биллибэт киһи үлэһиттэр докумуоннарын уорбут, Намна 07.08.15 с. гр. Н. дьизиттэн саа чехолун уонна батарантааһы уорбут.

ГИАИ 595 массыһаны уонна т/с бэрэбиэркэлэбит. 92 бороокуул толоруллубут. 2 суоппар итирик туруктаах массыһа ыһта сылдьан тутуллубуттар. 5 массыһа тутулан автостоянкаҕа туруоруллубут.

МАХТАЛ

Биһиги, Арбын нэһилиэтин олохтоохтору, быйылгы халаан уутугар сэрэхтээх буоларбыт туһугар «Росгосстрах» Намнааҕы страховой отделын эппиэттээх үлэһиттэрин агитационнай үлэлэрин түмүгэр, ууга эмсэҕэлэбит ыаллар страховка харчытын ыламыт махталбыт улахан. «Танара сэрэи сөбүлүүр» дьин мээһэҕэ этиллибэт, онон улууспут олохтоохторун бу өгөнөн толору туһанаргытыгар ыһырабыт. Эссе төгүл махтанабыт «Росгосстрах» Намнааҕы отделын начальнигар Харитонов А.И., менеджергэ Филиппова Н.Д., агеннар-бытыгар Охлопкова Н.Е., Бугаева И.К. Кинилэр ыраах сир дьин чэҕыйбакка, айаныттан толлубакка кэлэн, бириддиэлэн ыалларынан кэрийэн, нэһилиэннэ ортотугар өйдөтөр үлэни ыытан, страховка туһалааһын көпсөөн, биһигини страховкалаабыттар. Кэлэр сылга Арбын нэһилиэтин олохтоохтору бу страховка өгөтүнэн туһанаары олорубут, удуус олохтоохторун баайгытын-дуолугун страховкала-таргытыгар ыһырабыт.

2015 сыл халаан уутуттан эмсэҕэлэбит Арбын нэһилиэтин олохтоохтору

® **Гараж, баанньык тутарга** сөптөөх тиит кругляк мас аты-ыланар 100 штука уһуна — 8-9-10 м.
Тел. 89248794815, 89841051246

® **Продаю а/м Камаз** (рас-смотрим ваши варианты оплаты).
Тел.: 89841017779, 89246630120

® **Продается лодка «Крым»** с мотором «Сузуки-30» с телегой — 200 т.р. Торр.
Тел. 89142968359

® **Продается зем. участок** 12 соток в с. Намцы в р-не Ипподром (имеется свет, газ рядом).
Тел. 89841089983

Это должен знать каждый!

ЗАМЕНА ДОРОГИХ ЛЕКАРСТВ АНАЛОГАМИ

КОГДА 10 руб= 200 руб?

Белосалик (380руб) и Акридерм СК (40руб)
Бепантен (250руб) и Декспантенол (100руб)
Бетасерк(600руб) и Бетагистин (250руб)
Быстругель (180руб) и Кетопрофен (60руб)
Вольтарен (300руб) и Кетлофенак (40руб)
Гастрозол (120руб) и Омепразол (50руб)
Детралекс (580руб) и Венарус (300руб)
Дифлюкан (400руб) и Флуконазол (30руб)
Длянсо (100руб) и Риностоп(30руб)
Зантак (280руб) и Ранитидин (30руб)
Зиртек (220руб) и Цетиринакс (80руб)
Зовиракс (240руб) и Ацикловир (40руб)
Иммунал (200руб) и Эхинацеи экстракт (50руб)
Имодиум (300руб) и Лоперамид (20 руб)
Йодомарин (220руб) и Калия йодид (100руб)
Кавинтон (580руб) и Винпоцетин(200руб)
Кларитин (180руб) и Лоразепам (60руб)
Кладид (600руб) и Кларитромидин (180руб)
Лазолван (320руб) и Амброксол (20руб)
Ламизил (400руб) и Тербинафин (100руб)

Лиотон-1000 (350руб) и Гепарин-акригель 1000 (120руб)
Ломилан (150руб) и Лоразепам (50руб)
Максидекс (120руб) и Дексаметазон (40руб)
Мезим(300руб) и Панкреатин (30руб)
Мидриацил (360руб) и Тропикамид (120руб)
Мирамистин (200руб) и Хлоргексидин (10руб)
Мовалис (410руб) и Мелоксикам (80руб)
Нейромультивит (250руб) и Пентовит (50руб)
Но-шпа (150руб) и Дротаверина гидрохлорид (30руб)
Нормодипин (620руб) и Амлодипин (40руб)
Нурофен (120руб) и Ибупрофен (10руб)
Омес (180руб) и Омепразол (50руб)
Панадол(50руб) и Парацетамол (5руб)
Панангин (140руб) и Аспаркам (10руб)
Пантогам (350руб) и Пантокальцин (230руб)
Ринонорм (50руб) и Риностоп (20руб)
Сумамед (450руб) и Азитромицин (90руб)
Трентал(200руб) и Пентоксифиллин (50руб)
Трихопол (90руб) и Метронидазол (10руб)
Троксевазин (220руб) и Троксерутин (110руб)
Ультоп (270руб) и Омепразол (50руб)
Фастум-гель (250руб) и Кетопрофен (70руб)
Финлепсин (280руб) и Карбамазепин (50руб)
Флюкостат (200руб) и Флуконазол (20руб)
Фурамаг (380руб) и Фурагин (40руб)
Хеомоцилин (300руб) и Азитромицин (100руб)
Энап (150руб) и Эналаприл (70руб)
Эрсефурил (400руб) и Фуразолидон (40руб)

КЭРИЭСТЭБИЛ

Дьылҕа-хаан оҕоһуута кытаанаһын, бу орто дойдуга 40 эрэ сылы кээмэйдээн биэрбитэ абалааһын...

Тапталлаах кэргэним Березкин Станислав Юрьевич күн сириттэн букатыннаахтык барбыта атырдык ыйын 14 күнүгэр 1 сылын туолар.

Станислав Юрьевич 1973 сыл алтынны 14 күнүгэр Муома улууһун Улахан Чистай нэһилиэгэр күн сирин көрбүтэ. Оскуоланы бүтэрэн Армия кэккэтигэр сулууспалаабыта.

1996 с. сүрэхпитинэн сөбүлээн ыал буолан Хамаҕаттаа олохсуйбуппун.

Күндү киһи-бигин санааба-тах, ахтыбатах күммүт суох. Олус суохтубут, аһыйабыт. Киһи ыраас дууһалаах, үтүө санаалаах, куруутун күлү-үөрэ сылдьар, наһа аһыныгас сүрэхтээх, дьонго барытыгар үтүөнү эрэ баҕарар санаалаа-ба. Үлэҕэ—хамнаска, техникаҕа, спорка олус дьоһундаах этэ. Бэйэтин сатабыллан дьиз-уот тутан хаалларда. 2003 с. күүтүү-лээх оҕобут төрөөбүтэ, күнэ—ыйа кыһа буолара. Кыра сааһыттан племяннигын төрөппүт оҕотун

курдук көрөн—истэн, үөрэтэн—такайан, олоххо бэлэмнээн ула-атыннарда.

Кэргэним өр кэмнэ Намнааҕы телевизионнай ретрансляторга электромеханигынан үлэлээбитэ. Үтүө суобастаах үлэтин иһин Саха республикатын сибээскэ уонна информационной технологи-ялар министрствотун Махтал суругунан бэлиэтэммитэ. Биригэ үлэлээбит коллектива үтүө эрэ тылынан ахталлар.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт сырдык мөссүөнө, олонор ааспыт олоҕо сүрэхпитигэр, өйбүтүгэр-санаабытыгар куруутун тыһнаах буолуоҕа.

Кэргэнэ Лилия Николаевна Березкина

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнай сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламьыт нүөмэрэ — **ПН №ТУ14-0216.**

Сурукка ааккытын-суолугун, үлэтигин, дьизит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияҕа кири-бит суруктар төнөрүллүбөттөр. **Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложная ул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru; editor@namtsy.sakha.ru

Кылаабынай редактор В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбуйааччы — **41496,**
хаһыаты таңыы — **41332,**
бухгалтерия — **41141,**
факс — **41141, 41496.**

«Энсиэли» хаһыат РИС талылына, таңылыһна уонна бэчээттир сыһар бэчээттэннэ.
Аадырыһа: Нам сэл. Заложная ул. N4
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. Ли4
Көңүл сыаналан атыһыланар
Индекс — P0005. Тираһа — 1454
Бэчээкэ илии баттаныһын графига —
12:00 с. 11.08.2015 с.
Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 11.08.2015 с.